

Euroopa Sotsiaaluuring 2012

Intervjueerija meelepea

Taust

Euroopa Sotsiaaluuring (ESS) on üle-euroopaline uuring, mida alates 2002. aastast korraldatakse kuuendat korda; Eesti osales esmakordselt 2004. aastal. ESS on standardiseeritud küsimustikuga loonud väga hea andmebaasi sotsiaalteadlastele analüüsimeks inimeste arvamuste ja hoiakute erinevusi riikide lõikes ja nende muutumist aja jooksul. Euroopa Sotsiaaluuringut viiakse üheaegselt läbi 30-s Euroopa riigis ja see on ainuke küsitluse tüüpi uuring, mis on valitud Eestis riikliku tähtsusega teadusprojektide hulka.

Euroopa Sotsiaaluuringu läbiviimist korraldab Eestis aastal 2012 Tartu Ülikool koostöös uuringufirmadega SaarPoll ja Norstat. Küsitlustöö algab 1. septembril 2012 ning kestab kuni 31. detsembrini 2012. Eestis kuuluvad juhuvaliku alusel valimisse 3700 inimest alates 15. eluaastast üle kogu riigi. 2012. aastal viiakse tavapärase uuringu kõrval paralleelselt läbi väiksemas mahus eksperimentaalne uuring, kus vastajaid kutsutakse ESS ankeeti täitma internetis. Kui inimene iseseisvalt ankeeti täies mahus ära ei täida, kontakteerub vastajaga intervjueerija ning ankeet täidetakse intervjuu käigus.

Inimeste osalemine on vabatahtlik ja anonüümne, kuid andmekvaliteedi huvides on oluline tagada võimalikult kõrge osalusmäär. Vastata saab kas eesti või vene keeles ja selleks kulub kokku ligikaudu 1-1,5 tundi.

Küsitluse läbiviimine

Andmete kvaliteedi ja võrreldavuse tagamiseks on kõik uuringuprotseduurid rangelt standardiseeritud, seega on oluline järgida teatud reegleid, mis on kehtestatud kõigile uuringus osalevatele riikidele. Järgnev loetelu annab ülevaate ESS reeglitest, kus muuhulgas on antud soovitusi ka üldisemate küsitlustööd puudutavate probleemide osas.

Üldised nõuded kontakti loomisel:

Esmalt saadab uuringufirma valimi nimekirjas olevatele isikutele postiga teavitus kiri. Seejärel kontakteerub küsituleja iga vastajaga (valimiühikuga) ja lepib temaga kokku intervjuu aja või asub kohe ESS ankeeti täitma ning täidab iga kontakti kohta kontaktelehe. Kontaktelehe keeruka ülesehituse tõttu tuleks sellele erilist tähelepanu pöörata.

* Iga valimis olevat aadressi tuleb külastada (va neid, kes keelduvad intervjuust telefonikontakti ajal), et täita kontaktelehel piirkonna info blokk (TÄPSUSTADA)

* Kui vastajaga ei saada kontakti, peab küsituleja püüdma temaga uuesti kontakti saada vähemalt neljal korral küsitlusperioodi jooksul (sh. vähemalt üks kontaktivõtt õhtusel ajal ja üks nädalavahetusel), enne kui ta liigitatakse mittevastanuks.

* Intervjuust keeldumise korral, tuleb määratleda keeldumise põhjus ja tugevus ja vastavalt sellele, kas aktsepteerida keeldumist või püüda vastajat mõjutada küsimustele vastama tulevikus (näiteks nende puhul, kes põhimõtteliselt oleksid nõus vastama, kuid hetke ajastus on vale, vms.). Samamoodi käituda poolelijäänud intervjuudega, et püüda lõpetada see mõnel teisel korral (sellisel juhul kirjutada intervjuu lõppemise kellaag küsimuse juurde, kus intervjuu pooleli jäi ja järgmisel korral alustada samast kohast koos alguskellaaja märkimisega).

* Eraldi kategooria alla kuuluvad isikud, keda ei saada kätte järgnevatel põhjustel:

- elamu on lagunened või hävinud,
- elamu on ehitusjärgus ja seal ei elata sees,
- antud aadressi ei eksisteeri,
- antud aadressil ei paikne elumaja (vaid büroo, tööstushoone, haigla, lastekodu või mõni muu asutus),
- antud aadressil ei elata (see on tühi või on tegemist suvila või maakoduga),
- vastaja on surnud,
- vastaja on kolinud teise riiki või teadmata kadunud, vms.

* Valimis olevate isikute ja aadresside asendamine ei ole lubatud!

Ankeet

Enne intervjuude alustamist tuleb tutvuda põhjalikult ankeedi ja vastustekaartide struktuuriga. Ankeet on jagatud moodulitesse ja teemablokkidesse ja koosneb järgmistest osadest:

Ankeedi osa	Küsimuse nr.	Teemad
Osa A	A1 – A5	TV jälgimine; sotsiaalne usaldus Poliitika, sealhulgas: poliitiline huvi, mõjus, usaldus, osalemine valimistel
Osa B	B1 – B34	ja muul viisil, parteiline lojaalsus, sotsiaalpoliitilised orientatsioonid
Osa C	C1 – C28	Subjektiivne heaolu, sotsiaalne väljaarvamine; religioon; tajutav diskrimineerimine; rahvuslik ja etniline identiteet, immigratsioon
Osa D	D1-D39	Personaalne ja sotsiaalne heaolu, teiste aitamine, tunded eelmisel nädalal, eluga rahulolu, füüsiline aktiivsus
Osa E	E1-E45	Demokraatia eri tahkude mõistmine ja hindamine
Osa F	F1 – F60	Sotsiaaldemograafiline profiil, sealhulgas: Majapidamise ülesehitus, sugu, vanus, vastaja valdkond, haridus & amet, partner, vanemad, kuulumine liitudesse/ühingutesse, sissetulek, perekonnaseis
Lisa	Osa H	Väärtushinnangute skaala
Lisa	Osa I	Test küsimused
Lisa	Osa EE	Eesti lisaküsimustik
Intervjuerija ankeet	Osa J	Küsimused, mille täidab intervjuerija ise

Intervjuu läbiviimise üldised põhimõtted

Intervjuu algab lühikese ülevaatega uuringust (eesmärgid, vastajate valimine, vabatahtlikkus-anonüümsus, osalemise olulisus). Intervjueritavat tuleb teavitada kogutud andmete konfidentsiaalsusest ja anonüümsusest, ehk et vastuseid analüüsitakse vaid üldistatud kujul ning ei seostata isikuandmetega. Intervjuerija peab seejärel tutvustama intervjuu käiku (küsimus loetakse ette ja vastaja vastab, vajadusel kasutades vastustekaarti) ja orienteeruvat ajakulu. Enne intervjuu algust antakse vastustekaardid küsitletava kätte. Kui vastajal küsimusi ei ole või intervjuerija on neile ära vastanud, alustatakse intervjuuga.

* Intervjuud ei tohi läbi viia telefoni, e-posti või mõne muu kommunikatsioonivahendi kaudu, tegemist on NÄOST-NÄKKU intervjuuga. Vastajal ei tohi lasta ankeeti (arvutiekraani) näha – kõik vastajad kuulevad ettelõetud küsimust ja kasutavad (kus vajalik) vastustekaarte.

* Intervjuud tuleb läbi viia üksnes määratud vastajaga, vaikes ja võimalikult väheste segavate teguritega keskkonnas üksnes. Teiste inimeste juuresolekul peab intervjuerija viisakalt selgitama, et

parim on intervjuu küsimustele vastata üksinda ja seega kulutatakse vähem inimeste aega. Vastaja on nii keskendunud ja pole mõjutatud teiste inimeste kohalolust.

* Intervjuu kestuseks on orienteeruvalt 50-90 minutit, mis eeldab küllalt kiiret intervjuu läbiviimist. Esialgu võib aega kuluda rohkem aga kui ankeediga ollakse ära harjunud ja suunamised selged, läheb küsitlemine sujuvamaks ja kiiremaks. Vastaja keskendumine küsimusele on tähtis, 'laialivalguva' või teemavälise vastuse puhul suunata vastusvariantide juurde ja paluda tal siiski vastata vastavalt etteantud variantidele. Kui vastajal puudub seisukoht mingis küsimuses või ta ei oska vastust anda, tuleb ankeeti märkida vastus "ei oska öelda".

* küsimused tuleb ette lugeda **täpselt** küsimustikus antud sõnastuses, sõnu muuta ega vahele jätta ei tohi. See aitab tagada, et kõik vastajad vastavad täpselt samale küsimusele.

* Kui küsimus algab tähisega **KAART X**, peab intervjuueerija veenduma, et vastajal on ees õige vastustekaart.

* Intervjuueerija ei tohi kunagi teha eeldusi, oletusi vastaja arvamuste suhtes ja küsimuste sõnastust seeläbi muuta, kuna see võib mõjutada vastaja vastust.

* Kandilistes sulgudes esitatud teksti, nt varianti [Ei oska öelda] ei loeta vastajale ette. Seda koodi kasutatakse siis kui vastaja ütleb selgelt, et ta ei oska öelda.

* Intervjuueerija peab oma vastustes jääma võimalikult neutraalseks, st et tuleb vältida intervjuueerija poolseid emotsionaalseid või väärtuselist tähendust kandvaid väljendusi (nt ohked, naer jm). Vastaja vastused ei tohi olla mõjutatud intervjuueerijast.

*Küsimuse kordamisel ei tohi seda ümber sõnastada, vaid tuleb sõna-sõnalt uuesti ette lugeda. Vastusevariantide puhul tuleb samuti ette lugeda kõik variandid.

* Intervjuueerija ei tohi anda definitsioone küsimustes kasutatud mõistetele (kui pole vastupidiselt kirjas).

* Kui vastaja ütleb „ei tea“ või vastus näib olevat vastuolus eelneva infoga, peab intervjuueerija vastust aktsepteerima ja küsimustega edasi liikuma.